

Vi förvaltar och förnyar en stolt forskningstradition

Inledning av Magnus Henrekson vid lanseringen av Institutet för Näringslivsforskning.

Från industri till näringsliv

Institutet för Näringslivsforskning bildades 1939 med uppgiften att ”verkställa utredningar av viktigare näringspolitiska frågor och utifrån dessa bygga en så övertygande argumentation som möjligt”.

Under hela vår historia fram till i april 2006 har vårt namn varit Industriens Utredningsinstitut – IUI. Initiativet kom från den dåvarande ASEA-chefen Sigfrid Edström. Att industrin skulle vara det bärande temat i institutets namn framstod som en självklarhet. Näringslivet och framtiden var helt enkelt industrin; de mindre företagen och tjänstesektorn sågs nog i hög grad antingen som hjälppryttare till de stora och växande industriföretagen eller som näringar och verksamheter som ännu inte industrialiserats. Tjänstesektorn kom visserligen att växa en hel del under 1950- och 60-talen men tillväxten skedde framförallt inom ramen för den offentliga sektorn och det är nu väl känt att de nya jobben netto från 1950 fram till början av 1990-talet var skattefinansierade jobb i offentlig sektor.

Om vi ser 30 år tillbaka i tiden har dock mycket hänt. Någon gång i mitten av 1970-talet skedde viktiga strukturella förändringar. De stora företagen började få växtvärk, nya entreprenörsdrivna företag kunde börja utmana de etablerade jättarna (t.o.m. IBM skakades i sina grundvalar av uppstickare) och helt nya branscher skapades. Utvecklingen underlättades av avregleringen av de finansiella marknaderna som gjorde det möjligt även för mindre aktörer att skaffa kapital. Utvecklingen fick ytterligare bränsle av att de byråkratiserade storföretagen valde att koncentrera sig på sin kärnverksamhet och i stor skala börja *outsourca* andra delar av sin verksamhet.

Namnval i takt med tiden

Den utveckling som jag nyss beskrivit har inte heller gått Sverige förbi. Industrin hade sin sysselsättningsandelstopp 1965 och den offentliga sysselsättningen toppade 1990. Den privata sysselsättningen har förskjutits från varu- till tjänsteproduktion och många nya företag har uppstått. Samtidigt präglas svensk ekonomi fortfarande av ett antal särdrag som pockar på en förklaring:

- De stora industriföretagen är fortfarande ryggraden i ekonomin och den kraftiga tillväxten i tjänstesektorn som skett handlar i första hand om industrinära tjänster, d.v.s. det är fortfarande de stora traditionella företagen som Volvo, Ericsson, Sandvik och Atlas Copco som är draglok i ekonomin.
- De senaste 13 åren av god ekonomisk tillväxt har givit hushållen kraftigt ökade reallöner, men köpkraften har svårt att kanaliseras till det som vi egentligen värdesätter mest: mer och bättre utbildning, hälso- och sjukvård och omsorg eller

- specialiserade tjänster som gör att vi sparar tid och orkar navigera i en alltmer komplex och högteknologisk vardag.
- Jämfört med 1970-talet sjunker Sverige av entreprenörskap och nyföretagande, men de företag som startas växer sig sällan stora.
 - I en miljö där nya företag sällan växer sig stora och högt eftertraktade tjänster inte blir professionellt producerade tenderar utanförskapet att bli stort. Ett sådant samhälle blir på sikt ett tvätredjedelssamhälle.

Sedan Sigfrid Edström och hans direktörskolleger formulerade sin vision om IUI i mitten av 1930-talet har således mycket förändrats i grunden. Även verkstadsindustrin har förändrats och denna förändring har t.ex. vidimerats genom att deras branschorganisation bytt namn till Teknikföretagen.

Vi har också valt att byta namn. Vi har valt ett namn som bättre speglar vår tid och vår uppgift. Vår forskning handlar om ett modernt näringsliv som möter helt nya typer av utmaningar *och* möjligheter.

Vi förnyar arbetsformerna

Jag förstår om en och annan höjer på ögonbrynet då vi väljer att montera ned det anrika namnet IUI. Sedan starten har institutet gjort sig känt som ett ledande forskningsinstitut på områden som rör näringslivets utveckling. Fram till mitten av 1980-talet, då Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning bildades, var IUI Sveriges enda fristående privatfinansierade forskningsinstitut som sysslade med tillämpad forskning i nationalekonomi.

Vi hoppas att ni snart ska se att Institutet för Näringslivsforskning förvaltar det bästa av två världar: IUIs stolta forskningstradition med relevans i frågeställningarna och hög vetenskaplig kvalitet i leveransen och moderna arbetsformer som gör oss konkurrenskraftiga på en global forskningsarena och tillgängliga för de samhällsföreträdare som behöver vetenskapliga underlag för att bättre förstå näringslivets villkor.

En brygga mellan forskning och verklighet

Vilken roll vill vi fylla? Varför behövs vårt institut på en arena som rymmer många nationalekonomer och institutioner? Som jag ser det är motiven lika många som goda och jag vill här särskilt lyfta fram två av dessa:

- Forskningens livsluft är ifrågasättandet av etablerade sanningar. Forskare kommer aldrig någonsin att en gång för alla vara helt överens om vad som förklarar ett visst skeende eller vilka politiska åtgärder som kommer att maximera välfärden i samhället. Därför är pluralism i forskningen viktig. Utan pluralism är risken stor, särskilt i ett litet land, att ingen ifrågasätter den rådande ordningen genom att ge alternativa bilder av verkligheten.

- Forskningen har blivit alltmer specialiserad, vilket gått hand i hand med användandet av en allt mer avancerad metodapparat. Den kvalificerade ekonomiska forskningen har därmed blivit allt mindre tillgänglig för icke specialister. Samtidigt ökar behovet av en brygga mellan forskningen, företagen, politiken och samhället i övrigt. Här har Institutet för Näringslivsforskning en viktig roll att fylla och denna roll kommer att stärkas.

Tre nya forskningsprogram

Vårt namnbyte markerar en förnyelse. Det innebär bl.a. att vi kraftsamlar kring tre forskningsprogram med hög aktualitet och relevans. Det första behandlar globaliseringens effekter på näringslivet och framförallt på företagen. Detta har alltid varit IUIs paradgren och denna starka plattform kommer vi att bygga vidare på. För en dryg vecka sedan kunde vi glädja oss åt ett anslag över fem år på totalt 20 Mkr från Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse vilket gör att vi även finansiellt fått en flygande start för detta program.

Det andra programmet avser konkurrens och handel inom tjänsteområdet. Valet att forska inom tjänsteområdet ser vi som nästintill självklart, givet tjänstesektorns ökade betydelse för sysselsättning och välfärd och Sveriges och Europas svårigheter med att komma tillrätta med sina sysselsättningsproblem med åtföljande utanförskap. I detta sammanhang är vi också glada över att få välkomna två nya finansiärer, nämligen Almega och Teknikföretagen, som var och en går in med 0,5 Mkr årligen i fem år för att skapa förutsättningar att bygga en konkurrenskraftig forskargrupp inom tjänsteforskningsområdet.

Det tredje programmet avser entreprenörskap, innovationer och nyföretagande. Entreprenören har under hela efterkrigstiden varit förbisedd inom den nationalekonomiska forskningen. Entreprenörskapsforskning står dock inför ett genombrott inom nationalekonomin. Flera starka forskargrupper är i sin linda i Europa och spännande konferenser är på gång. Där vill vi vara med.

Dialog med omvärlden berikar forskningen

Ni som känner mig vet att jag ägnar en stor del av min tid åt att samtala med människor. Det handlar om politiker, intresseföreträdare och branschorganisationer. Min övertygelse är att forskare behöver den dialogen för att veta vilka frågor som är de mest intressanta.

Därför kommer institutet att lägga större kraft på dialog med omvärlden. Det kommer att ske i form av policyinriktade rapporter, seminarier, nyhetsbrev och närvaro i media. Vår övertygelse är att en stärkt dialog med omvärlden bidrar till att vässa vår forskning.

Min personliga övertygelse är att lusten att forska blir starkare om man hittar sina forskningsproblem i verkligheten snarare än i tidskrifterna. Jag har svårt att tro att Assar Lindbeck vid fyllda 76 hade kunnat vara Institutets mest produktive forskare om han inte under hela sin karriär sökt de problem han vill besvara i verkligheten.

Ett tack till våra finansiärer

I det här sammanhanget är det också på sin plats att framföra ett tack till de långsiktiga finansiärer som främjar vår forskning. Hit hör Svenskt Näringsliv, Wallenbergstiftelserna och Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse. Roligt är det också att få välkomna nya finansiärer som Almega och Teknikföretagen som nu finns med för att stötta vårt forskningsprogram kring tjänstesektorn.